

SPODBUJANJE DEMOKRACIJE IN OPAZOVANJE VOLITEV

Podpora demokraciji po vsem svetu je prednostna naloga Evropske unije. Demokracija ostaja edini sistem upravljanja, v katerem lahko ljudje v celoti uveljavljajo svoje človekove pravice, je pa tudi ključni dejavnik za razvoj in dolgoročno stabilnost. Spodbujanju demokracije je še posebej zavezan Evropski parlament kot edina neposredno izvoljena institucija.

PRAVNA PODLAGA

- Člena 2 in 21 Pogodbe o Evropski uniji (PEU);
- Člen 205 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

OZADJE

Evropska unija k demokraciji pristopa na način, ki dopolnjuje njeno prizadevanje na področju človekovih pravic.

Svet je leta 2009 sprejel sklep o podpiranju demokracije v zunanjih odnosih EU in program ukrepanja EU na tem področju. Skupaj sta dokumenta zarisala novo strategijo za podporo demokraciji: ta se prilagaja potrebam posameznih držav, je bolj usklajena in vključuje vse deležnike. Demokracija in človekove pravice so postale sestavni del vseh političnih področij. Na pomen podpiranja človekovih pravic, demokracije in dobrega upravljanja znotraj razvojne politike EU je Komisija še dodatno opozorila leta 2011 z agendo za spremembe.

Po arabski vstaji leta 2011 je Evropska unija svojo sosedsko politiko prilagodila tako, da je vanjo vnesla pristop po načelu „več za več“: njena podpora je odvisna od demokratične tranzicije in trdne demokracije. Državam, ki so pripravljene izvajati politične reforme, so bile ponujene spodbude, kot so tesnejše gospodarsko povezovanje, večja finančna pomoč, večja mobilnost ljudi in dostop do notranjega trga EU.

Zavezanost EU temu, da še okrepi svoja prizadevanja za spodbujanje demokracije, je bila ponovno izražena v strateškem okviru in akcijskem načrtu za človekove pravice in demokracijo, ki ga je Svet za zunanje zadeve sprejel leta 2012. V akcijski načrt je bil vključen načrt za bolj sistematično spremljanje dogajanja po poročilih misij EU za opazovanje volitev, da bi se zagotovila podpora skozi celoten volilni cikel. Z novim akcijskim načrtom za obdobje 2015–2019, sprejetim julija 2015, naj bi se podpora demokraciji izvajala z več zastavljenimi cilji.

Svet je leta 2012 v sklepih z naslovom „Korenine demokracije in trajnostnega razvoja: sodelovanje Evrope s civilno družbo na področju zunanjih odnosov“ poudaril vlogo civilne družbe.

FINANČNI INSTRUMENTI

Podpora človekovim pravicam, demokratičnim reformam, politični udeležbi in zastopanju so glavni cilji Evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice, ki je bil vzpostavljen

izrecno za te namene, iz njega pa se financirajo projekti, programi in misije EU za opazovanje volitev. V okviru tega instrumenta se organizacijam civilne družbe, nevladnim organizacijam in zagovornikom človekovih pravic dodeljujejo tudi nepovratna sredstva.

Evropski sosedski instrument zagotavlja finančno podporo za spodbujanje pravne države, političnega dialoga in reform ter za demokratizacijo, pluralizem medijev in opazovanje volitev.

Sklad za civilno družbo v sosedstvu daje na voljo sredstva akterjem civilne družbe v državah južnega in vzhodnega sosedstva EU, ki so do njih upravičeni za izvedbo projektov, vzpostavljanje omrežij, usposabljanja in izmenjavo primerov dobre prakse.

Finančno podporo nudi še Instrument za financiranje razvojnega sodelovanja, katerega glavni cilj je odprava revščine, a se lahko uporabi tudi za utrjevanje in podporo demokraciji v državah v razvoju.

V nekaterih primerih se lahko za podporo demokratičnim institucijam in civilni družbi uporabi Instrument za prispevanje k stabilnosti in miru.

Evropski razvojni sklad (ERS), ki deluje zunaj proračuna EU, upravlja pa ga Evropska komisija, financira sodelovanje z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami. Podobno kot instrument za razvojno sodelovanje se osredotoča na izkoreninjenje revščine, poleg tega pa prispeva k utrjevanju in podpori demokracije, pravne države in dobrega upravljanja.

Leta 2012 je začela delovati Evropska ustanova za demokracijo, ki deluje samostojno kot pravna oseba zasebnega prava, njen cilj pa je podpirati prizadevanja političnih akterjev in akterjev civilne družbe za demokratične spremembe z zagotavljanjem prilagojene finančne pomoči na hiter, fleksibilen in nebirokratski način, s posebnim poudarkom na vzhodnem in južnem sosedstvu EU. Upravni odbor ustanove sestavljajo predstavniki držav članic EU in institucij, med njimi je največ devet poslancev Evropskega parlamenta, ter drugi strokovnjaki.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament je kot edina institucija EU, ki jo državljani Unije izvolijo neposredno, močno zavezan spodbujanju trajnostne demokracije po svetu in je na svojo zavezanost opozoril v številnih resolucijah.

Parlament je ves čas dejaven pri opazovanju volitev in si prizadeva za krepitev legitimnosti nacionalnih volilnih procesov, za večje zaupanje javnosti v volitve in za boljšo zaščito človekovih pravic. Vsako leto pošlje več parlamentarnih delegacij na opazovanje volitev ali referendumov v tretjih državah. Evropski parlament lahko pošlje delegacijo svojih poslancev, če volitve potekajo na nacionalni ravni, če so tamkajšnje oblasti povabile EU ali Evropski parlament in če je na območju prisotna misija za daljši čas. Njegove delegacije so vedno del misije EU za opazovanje volitev ali misije za daljši čas Urada za demokratične institucije in človekove pravice (ODIHR) pri Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Parlament sodeluje pri določanju in načrtovanju [misij EU za opazovanje volitev](#) (ni na voljo v slovenskem jeziku, op. prev.), pa tudi pri spremljanju dogajanja po zaključeni misiji.

Misije za opazovanje volitev za daljši čas ne ocenjujejo zgolj dogajanja na sam volilni dan, ampak tudi celoten volilni proces, da se lahko oceni stanje demokratičnega razvoja v določeni državi v danem trenutku. Opazovalci na misijah za daljši čas ponavadi začnejo delo dva meseca pred volitvami in spremljajo celotni volilni proces do razglasitve uradnih izidov in postopka pritožbe. Opazovalci na misijah za krajši čas spremljajo dogajanje na sam volilni dan in štetje glasov. Glavni opazovalec, ki vodi misijo EU za opazovanje volitev, je praviloma poslanec Evropskega parlamenta.

Da bi zagotovil celovit pristop k podpiranju demokracije, Parlament poleg opazovanja volitev izvaja dodatne dejavnosti, kot so spremljanje dogajanja po volitvah, ukrepi na področju človekovih pravic in pobude za pomoč parlamentarnemu delu. Parlamentom zunaj meja EU pomaga krepiti institucionalno zmogljivost s konferencami in seminarji, skupnimi programi usposabljanja in študijskimi obiski za poslance in uradnike ter štipendijami za uslužbence parlamentov iz tretjih držav. Posebna pozornost je namenjena državam Jugovzhodne Evrope, ki se pripravljajo na pristop. Parlament zagotavlja tudi podporo in strokovno znanje na področju mediacije in dialoga, in sicer s ciljnim dejavnostmi s partnerskimi parlamenti in mednarodnimi prireditvami, osredotočenimi na mediacijo in preprečevanje konfliktov.

Ustanovljena je bila Skupina za podporo demokraciji in usklajevanje volitev (DEG), ki daje politične smernice za različne dejavnosti Parlamenta. Sestavlja jo 15 poslancev Evropskega parlamenta, soprodsedujeta pa ji predsednika Odbora za zunanje zadeve in Odbora za razvoj.

Marika Lerch
09/2018